

Смець Л. О.,
канд. юрид. наук, доцент,
народний депутат України

СИСТЕМА ТА СКЛАД АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті автором досліджено поняття, ознаки та склад адміністративних правопорушень у сфері екологічної безпеки. Визначені особливості об'єкта цих правопорушень, який складається із суспільних відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища (основний) та відносин у сфері охорони життя й здоров'я людей. Проведений аналіз складів цих правопорушень у залежності від елементів їх об'єктивної сторони, визначені види суб'єктів їх вчинення та окреслені основні й додаткові складові суб'єктивної сторони. Проведено відмежування адміністративних правопорушень у сфері екологічної безпеки від інших проступків у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Ключові слова: адміністративне правопорушення, екологічна безпека, склад адміністративного правопорушення

В статье автором исследовано понятие, признаки и состав административных правонарушений в сфере экологической безопасности. Определены особенности объекта этих правонарушений, состоящего из общественных отношений в сфере охраны окружающей природной среды (основной) и отношений в сфере охраны жизни и здоровья людей. Проведен анализ составов этих правонарушений в зависимости от элементов их объективной стороны, определенные виды субъектов их совершения и очерчены основные и дополнительные составляющие субъективной стороны. Проведено отмежевание административных правонарушений в сфере экологической безопасности от других проступков в сфере охраны окружающей природной среды.

Ключевые слова: административное правонарушение, экологическая безопасность, состав административного правонарушения

In the article the author examined the concept, signs and composition of administrative offenses in the sphere of environmental safety. Specific features of the object of these offenses, consisting of public relations in the sphere of environmental protection (basic) and relations in the sphere of protecting people's life and health are determined. The analysis of the compositions of these offenses, depending on the elements of their objective side, certain types of subjects of their commission and outlined the main and additional components of the subjective side. Separation of administrative offenses in the sphere of environmental safety from other offenses in the field of environmental protection has been carried out.

Keywords: administrative offense, environmental safety, the composition of an administrative offense.

Постановка проблеми. Оптимальне застосування заходів адміністративного примусу в сфері суспільних відносин, що складаються в галузі охорони навколишнього природного середовища, має визначальний вплив на поведінку суб'єктів цих відносин, гарантує реалізацію закріплених прав і свобод громадян, а також попередження та припинення протиправних дій. Підкреслимо, що визначення конкретного виду протиправного діяння в екологічній сфері, предмету його посягання, кваліфікаційних ознак та інших особливостей потрібно також і для законного та швидкого притягнення правопорушника до юридичної відповідальності.

Разом з тим слід відмітити, що в сфері охорони навколишнього природного середовища належна внутрішня класифікація адміністративних правопорушень, вчинення яких є підставою для притягнення особи до адміністративної відповідальності, здійснювалася фрагментарно, а виокремлення екологічної безпеки, як їх видового об'єкту взагалі не

проводилося, що надає зазначеній публікації актуальності та науковій новизни.

Аналіз дослідження даної проблеми. Питаннями юридичної відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних із сферою екології були присвячені праці Денисюка І.І., Корнеєва Ю.В., Костицького В.В., Пташніченко Т.В., Хом'яченко С.І. та ін. [1-4], деяким чином юридичну відповідальність за протиправні діяння в сфері екологічної безпеки було розглянуто в працях Гетьмана А.П., Шульги М.В. [5], в той же час спеціальних наукових досліджень щодо системи адміністративних правопорушень в сфері екологічної безпеки не проводилося.

Метою статті є проведення систематизації адміністративних правопорушень у сфері екологічної безпеки та дослідження особливостей їх суб'єктивних та об'єктивних ознак.

Виклад основного матеріалу. Законодавство України про охорону навколишнього природного середовища зазначає, що його порушення тягне за собою встановлену цим законодавством України дисциплінарну, адміністративну, цивільну і кримінальну відповідальність [6].

Нормативною підставою адміністративної відповідальності є закріплення у відповідних нормативно-правових актах діяння, як такого, що визнається адміністративним проступком. Аналіз наукових праць, які стосуються питань юридичної відповідальності за різноманітні правопорушення в галузі охорони навколишнього природного середовища дозволяють нам говорити про те, що науковці, здебільшого, розглядають такий вид правопорушення як «екологічне» під яким ми пропонуємо розуміти суспільно небезпечне, протиправне, винне діяння, вчинене деліктоздатним суб'єктом, яке посягає на екологічні права і свободи громадян, суспільні відносини в галузі охорони навколишнього природного середовища, природокористування, відтворення природних ресурсів, екологічної безпеки, порядок управління в екологічній сфері за яке законодавством України встановлено юридичну відповідальність.

Окрім нормативної підстави адміністративної відповідальності є підстава фактична – тобто реальне вчинення суб'єктом діяння, що описується нормою статті як адміністративне правопорушення. В свою чергу для притягнення особи до відповідальності у цього діяння повинні бути в наявності певні ознаки, що мають назву «склад адміністративного правопорушення».

Склад адміністративного правопорушення – це сукупність ознак єдності його об'єктивних і суб'єктивних характеристик, які є необхідними для визначення діяння правопорушенням. Ці ознаки мають назву об'єкт проступку, об'єктивна сторона проступку, суб'єкт проступку, суб'єктивна сторона [7, с. 160; 8, с. 93; 9, с. 173].

Об'єктом адміністративного правопорушення виступають суспільні відносини, тобто правопорушення створює небезпеку (шкоду) або створює загрозу її заподіяння певним суспільним відносинам. Об'єкт правопорушення поділяють на загальний (уся сукупність суспільних відносин, що охороняється правом), родовий (сукупність однорідних суспільних відносин) та безпосередній (конкретні суспільні відносини, яким спричиняється шкода певним правопорушенням) [8, с. 93-94; 9, с. 174].

Якщо ми будемо відштовхуватися від концепції «адміністративного екологічного правопорушення», то його загальним об'єктом будуть виступати усі суспільні відносини, що виникають у сфері охорони навколишнього природного середовища і за порушення яких передбачено застосування адміністративних санкцій. У той же час, в їх сукупності мають бути виокремлені проступки в сфері екологічної безпеки, як родового об'єкта правопорушення.

Отже, адміністративні проступки в сфері екологічної безпеки є різновидом адміністративних екологічних правопорушень, оскільки у нормативно-правових актах суспільні відносини в цій сфері виділяються як окремий вид відносин у галузі охорони навколишнього природного середовища, що мають свої особливості та предмет регулювання.

Такий висновок ми будемо також на тому, що у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» питання забезпечення екологічної безпеки врегульовані окремим розділом, відповідно до якого екологічна безпека є такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей.

До сфери екологічної безпеки законом віднесено наступні відносини: 1) стосовно дотримання вимог до розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в дію та експлуатації підприємств, споруд та інших об'єктів; 2) стосовно дотримання вимог до застосування засобів захисту рослин, мінеральних добрив, нафти і нафтопродуктів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів; 3) стосовно дотримання вимог до виробництва, зберігання, транспортування, використання, знищення, знешкодження і захоронення мікроорганізмів, інших біологічно активних речовин; 4) з питань додержання встановлених рівнів акустичного, електромагнітного, іонізуючого та іншого шкідливого фізичного впливу на навколишнє природне середовище і здоров'я людини; 4) щодо здійснення операцій у сфері поводження з відходами; 5) щодо зниження токсичності та знешкодження шкідливих речовин, що містяться у відпрацьованих газах та скидах транспортних засобів; 6) стосовно дотримання вимог до розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в дію та експлуатації військових та оборонних об'єктів, а також об'єктів органів Національної поліції та державної безпеки; 7) щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання і відтворення природних ресурсів при проведенні фундаментальних та прикладних наукових, науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт; 8) відносини з питань додержання екологічних вимог при плануванні, розміщенні, забудові і розвитку населених пунктів [6].

Отже, якщо проаналізувати вищевикладені норми, то можна зробити висновок, що об'єкт адміністративних правопорушень у сфері екологічної безпеки є двокомпонентним:

основним виступають суспільні відносини в галузі охорони навколишнього природного середовища, а додатковим об'єктом – здоров'я людей. Беручи це до уваги та проаналізувавши розділ II Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) серед усієї сукупності адміністративних проступків можна виділити наступні правопорушення, що вчиняються в сфері екологічної безпеки:

Стаття 42-1. «Виробництво, заготівля, реалізація сільськогосподарської продукції, що містить хімічні препарати понад гранично допустимі рівні концентрації»; 2) Стаття 52. «Псування і забруднення сільськогосподарських та інших земель»; 3) Стаття 53. «Порушення правил використання земель»; 4) Стаття 59. «Порушення правил охорони водних ресурсів»; 5) Стаття 59-1. «Порушення вимог щодо охорони територіальних і внутрішніх морських вод від забруднення і засмічення»; 6) Стаття 71. «Введення в експлуатацію виробничих об'єктів без обладнання, що запобігає шкідливому впливу на ліси»; 7) Стаття 72. «Пошкодження лісу стічними водами, хімічними речовинами, нафтою і нафтопродуктами, шкідливими викидами, відходами і покидьками»; 8) Стаття 73. «Засмічення лісів відходами»; 9) Стаття 78. «Порушення порядку здійснення викиду забруднюючих речовин в атмосферу або впливу на неї фізичних та біологічних факторів»; 10) Стаття 79. «Недодержання вимог щодо охорони атмосферного повітря при введенні в експлуатацію і експлуатації підприємств і споруд»; 11) Стаття 80. «Випуск в експлуатацію транспортних та інших пересувних засобів з перевищенням нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах»; 12) Стаття 81. «Експлуатація автотранспортних та інших пересувних засобів з перевищенням нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах»; 13) Стаття 82. «Порушення вимог щодо поводження з відходами під час їх збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, знешкодження, видалення або захоронення»; 14) Стаття 82-1. «Порушення правил ведення первинного обліку та здійснення контролю за операціями поводження з відходами або неподання чи подання звітності щодо утворення, використання, знешкодження та

видалення відходів»; 15) Стаття 82-2. «Виробництво продукції з відходів чи з їх використанням без відповідної нормативно-технічної та технологічної документації»; 16) Стаття 82-4. «Змішування чи захоронення відходів, для утилізації яких в Україні існує відповідна технологія, без спеціального дозволу»; 17) Стаття 82-5. «Порушення правил передачі відходів»; 18) Стаття 82-6. «Порушення встановлених правил і режиму експлуатації установок і виробництв з оброблення та утилізації відходів»; 19) Стаття 82-8. «Захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів»; 20) Стаття 83. «Порушення правил застосування, зберігання, транспортування, знешкодження, ліквідації та захоронення пестицидів і агрохімікатів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів»; 21) Стаття 83-1. «Порушення законодавства про захист рослин»; 22) Стаття 90-1. «Невиконання правил і норм у процесі створення, виробництва, зберігання, транспортування, використання, знешкодження, ліквідації, захоронення мікроорганізмів, біологічно активних речовин та інших продуктів біотехнологій»; 23) Стаття 91-1. «Невиконання вимог екологічної безпеки у процесі впровадження відкриттів, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, раціоналізаторських пропозицій, нової техніки, технологій і систем, речовин і матеріалів»; 24) Стаття 91-3. «Приховування перевищення встановлених лімітів на обсяги утворення та розміщення відходів» [10].

Диспозиції зазначених статей повністю знаходяться у складових сфери екологічної безпеки, що визначені Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища». В той же час вважаємо необхідним пояснити наші позиції щодо включення до цього переліку статті 42-1 КУпАП, яка входить до іншого розділу відповідного кодексу та навпаки невиключення статті 82-3 КУпАП, яка торкається сфери поводження з відходами, як складової екологічної безпеки.

Дійсно, стаття 42-1 «Виробництво, заготівля, реалізація сільськогосподарської продукції, що містить хімічні препарати понад гранично допустимі рівні концентрації» включена до правопорушень у галузі охорони здоров'я. В той же час стаття

52 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» зазначає, що підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані додержувати правил застосування засобів захисту рослин, стимуляторів їх росту, мінеральних добрив з тим щоб не допустити забруднення ними або їх складовими навколишнього природного середовища і продуктів харчування [6]. Отже, незважаючи на те, що первісним об'єктом цього правопорушення виступає здоров'я людей, але в той же час виробництво таких продуктів пов'язується із нанесенням шкоди навколишньому природному середовищу, бо в багатьох випадках перевищення концентрації таких речовин в продуктах стає можливим внаслідок їх надмірного додавання в ґрунти, води задля стимулювання росту та інших фізичних змін. З цього впливає те, що об'єкт такого правопорушення також є двохкомпонентним – з одного боку, це здоров'я людей, а з другого – це стан навколишнього природного середовища, який зазнає негативних змін внаслідок такого застосування хімічних препаратів, про що говорить стаття 52 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», саме це дає нам підстави віднести цю статтю також до проступків у сфері екологічної безпеки.

Стаття 55 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» говорить, що сфера поведження з відходами відноситься до суспільних відносин у сфері екологічної безпеки [6]. Разом з тим ми не вважаємо доцільним включати до такого переліку статтю 82-3 «Приховування, перекручення або відмова від надання повної та достовірної інформації за запитами посадових осіб і зверненнями громадян та їх об'єднань щодо безпеки утворення відходів та поведження з ними» на нижчезазначених підставах.

Стаття 50 Конституції України закріплює право громадян отримувати точну та об'єктивну інформацію про стан довкілля [11], а отже об'єктом правопорушення передбаченого статтею 82-3 КУпАП є суспільні відносини в сфері інформаційних прав громадян, в свою чергу предметом виступає інформація певного виду – про поведження з відходами та їх утворення. Подібно до зазначеного правопорушення в чинному КУпАП існує стаття 91-

4 «Відмова від надання чи несвочасне надання екологічної інформації», яка стосується такого ж об'єкту, але її предмет є більш широким – будь-яка екологічна інформація, і це дає нам можливість зробити висновок, що правопорушення, передбачене статтею 82-3 КУпАП, є окремим випадком протиправного діяння, що описується статтею 91-4 КУпАП, а отже зазначені статті можна віднести до такого виду екологічних правопорушень, як правопорушення проти екологічних прав і інтересів громадян, які також виділяються окремими науковцями у якості підвиду екологічних правопорушень [12, с. 113].

Наступним розглянемо об'єктивну сторону адміністративних правопорушень у сфері екологічної безпеки. Цей елемент складу адміністративного проступку представляє собою сукупність зовнішніх ознак, до яких належать протиправне діяння (дія, бездіяльність), небезпечні наслідки діяння та причинний зв'язок між ними.

Слід відмітити, що для правопорушень обов'язковою складовою є саме протиправне діяння. До необов'язкових (факультативних ознак) належать небезпечні наслідки, причинний зв'язок між діянням та наслідками, місце, час, умови, спосіб вчинення проступку

Якщо для визнання діяння адміністративним проступком достатньо лише дії (бездіяльності), то такий склад є формальним, якщо необхідні наслідки та причинний зв'язок, це матеріальний склад правопорушення. Підкреслимо, що для матеріального складу необхідно обов'язкове настання небезпечних (шкідливих наслідків), для формального складу такі наслідки можуть і не передбачатися, – вчинення лише однієї протиправної дії дозволяє говорити про наявність адміністративного правопорушення.

Серед формальних складів вищезазначених нами адміністративних правопорушень слід виділити:

1) частину 2 статті 59 КУпАП – щодо введення в експлуатацію підприємств, комунальних та інших об'єктів без споруд і пристроїв, що запобігають забрудненню і засміченню вод або їх шкідливому діянню;

2) статтю 79 КУпАП – стосовно введення в експлуатацію нових і реконструйованих підприємств, споруд та інших об'єктів, які не відповідають вимогам щодо охорони атмосферного повітря;

3) статтю 82-5 КУпАП – стосовно передачі відходів з порушенням установлених правил на зберігання, оброблення або видалення підприємствам чи організаціям, що не мають відповідного дозволу на проведення цих операцій;

4) статтю 82-8 КУпАП – в частині захоронення неперероблених (необроблених) побутових відходів.

Серед матеріальних складів виділимо такі адміністративні правопорушення в сфері екологічної безпеки:

1) статтю 52 КУпАП – псування сільськогосподарських та інших земель, забруднення їх хімічними і радіоактивними речовинами, нафтою та нафтопродуктами, неочищеними стічними водами, виробничими та іншими відходами (наслідок – забруднення земель);

2) статтю 59-1 КУпАП – в частині забруднення і засмічення територіальних і внутрішніх морських вод внаслідок скидів із суден (наслідок – забруднення морських вод);

3) статтю 72 КУпАП – щодо пошкодження лісу стічними водами, хімічними речовинами, нафтою і нафтопродуктами, промисловими і комунально-побутовими викидами, відходами і покидьками, що спричиняє його усихання чи захворювання (наслідок – пошкодження лісу, його висихання);

4) статтю 83-1 КУпАП – щодо недодержання вимог нормативно-правових актів з питань захисту рослин, що призвело до пошкодження, погіршення стану рослин та якості продукції рослинного походження, а також забруднення довкілля (наслідки – забруднення довкілля, низька якість продуктів).

Більшість зазначених адміністративних правопорушень вчиняється у формі дії, але є й випадки бездіяльності, наприклад, неповідомлення адміністрації найближчого порту України про проведене внаслідок крайньої необхідності без належного на те дозволу скидання у море шкідливих речовин з судна або іншого плавучого засобу (частина 3 статті 59-1

КУпАП); невиконання правил і норм у процесі створення нових штамів мікроорганізмів, біологічно активних речовин та інших продуктів біотехнологій (стаття 91 КУпАП); приховування перевищення встановлених лімітів на обсяги утворення та розміщення відходів (стаття 91-3 КУпАП) [10]. Слід пам'ятати, що необхідними умовами бездіяльності є обов'язковість і можливість особи діяти в конкретній обстановці.

Якщо розглянути додаткові ознаки об'єктивної сторони, то у розглядуваних складах можна знайти такий їх вид, як місце вчинення: водозбори (стаття 59 КУпАП), море (стаття 59-1), лісові масиви (статті 72, 73 КУпАП).

Серед суб'єктів вчинення розглядуваних адміністративних правопорушень чинне законодавство України виділяє громадян, посадових осіб, громадян-суб'єктів підприємницької діяльності.

Громадянином є фізична, осудна особа, що досягла віку адміністративної відповідальності – 16 років. Поняття осудності у чинному КУпАП вводиться через поняття неосудності, тобто не підлягає адміністративній відповідальності особа, яка під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності була в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану.

Що стосується посадових осіб, то вони несуть відповідальність за вчинення правопорушень у сфері екологічної безпеки, якщо контроль за додержанням відповідних правил та їх виконання входить до їх службових обов'язків [10].

Якщо вести мову про неповнолітніх суб'єктів, то за вчинення зазначених проступків до осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, застосовуються заходи впливу, передбачені статтею 24-1 КУпАП, а військовослужбовці, військовозобов'язані, особи рядового і начальницького складів Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, поліцейські несуть відповідальність за дисциплінарними статутами (статті 13, 15 КУпАП).

Правовий статус громадянина, як суб'єкта підприємницької діяльності врегульовано Господарським кодексом України. Громадянин визнається суб'єктом господарювання у разі здійснення ним підприємницької діяльності за умови державної реєстрації його як підприємця без статусу юридичної особи відповідно до статті 58 цього кодексу. Отже особа набуває зазначеного статусу за умов його державної реєстрації, внесення до Єдиного державного реєстру, одержання, у разі необхідності, ліцензії на здійснення господарської діяльності [13]. Слід підкреслити, що особа-суб'єкт підприємницької діяльності буде нести відповідальність за відповідними статтями, якщо порушення відбулося у випадку здійснення ним такої діяльності.

Суб'єктивна сторона адміністративного проступку в сфері екологічної безпеки – це сукупність ознак, які характеризують суб'єктивне (психічне) ставлення особи до вчиненого нею протиправного діяння та його негативних наслідків, а саме вина, мотив і мета правопорушення. Обов'язковою серед них є вина – безпосередній вплив психічного ставлення до вчиненої суспільно небезпечної дії (бездіяльності) та її негативних наслідків [7, с. 160-161].

Зазначені правопорушення вчиняються в двох формах вини – умислу або необережності, визначення яких містяться у статтях 10 та 11 Кодексу України про адміністративні правопорушення [10]. Деякі із зазначених проступків можуть вчинятися у формі або умислу або необережності, наприклад, пошкодження лісу стічними водами, хімічними речовинами, нафтою і нафтопродуктами, шкідливими викидами, відходами і покидьками (стаття 72 КУпАП), деякі тільки в формі умислу, як то засмічення лісів відходами (стаття 72 КУпАП), змішування чи захоронення відходів, для утилізації яких в Україні існує відповідна технологія, без спеціального дозволу (стаття 82-4 КУпАП).

Додатковими ознаками суб'єктивної сторони цих правопорушень можуть бути мета та мотив, натомість тільки стаття 59-1 містить мету, як обов'язкову ознаку вчинення правопорушення, – поховання шкідливих речовин.

Висновки. На підставі проведеного дослідження системи та складів адміністративних правопорушень в сфері екологічної безпеки зробимо наступні висновки та узагальнення:

1. Адміністративним правопорушенням у сфері екологічної безпеки можна визнати суспільно небезпечне, протиправне, винне діяння (дію, чи бездіяльність), що посягає на суспільні відносини в галузі охорони навколишнього природного середовища, або його окремих компонентів, що загрожує або створює загрози погіршення екологічної ситуації, виникнення небезпеки для природних систем, життя і здоров'я людей, вчиняється деліктоздатним суб'єктом і за яку чинним законодавством України встановлено адміністративну відповідальність.

2. Адміністративні правопорушення у сфері екологічної безпеки є різновидом екологічних правопорушень, і їм властиві усі ознаки останніх. Склад адміністративних правопорушень у сфері екологічної безпеки – це сукупність суб'єктивних та об'єктивних ознак, які характеризують протиправне діяння як правопорушення, що порушує суспільні відносини в сфері екологічної безпеки України.

3. Об'єкт посягання таких правопорушень є двокомпонентним. З одного боку, – це суспільні відносини в сфері охорони навколишнього природного середовища, а з другого, – це життя і здоров'я населення, що може погіршитися внаслідок таких порушень. Наявність заподіяння шкоди здоров'ю та життю людей або створення такої загрози поряд із порушенням норм екологічного законодавства є особливою ознакою адміністративних правопорушень у сфері екологічної безпеки.

4. Суспільні відносини щодо правил екологічної безпеки конкретизовано у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища», зокрема, це відносини стосовно розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в дію та експлуатації підприємств, споруд та інших об'єктів, застосування засобів захисту рослин, мінеральних добрив, нафти і нафтопродуктів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів; виробництва, зберігання, транспортування,

використання, знищення, знешкодження і захоронення мікроорганізмів, інших біологічно активних речовин; здійснення операцій у сфері поводження з відходами та ін.

5. Об'єктивна сторона даних правопорушень полягає у вчиненні протиправного діяння у вигляді дії чи бездіяльності. В деяких складах обов'язковою ознакою є настання шкідливих наслідків у вигляді нанесення шкоди природним об'єктам (матеріальні склади), в деяких для визнання діяння правопорушенням достатньо лише вчинення дії чи утримання від такої (формальні склади).

6. Суб'єктами вчинення таких правопорушень є звичайні громадяни (фізичні осудні особи, що досягли віку 16 років), посадові особи – за дотримання правил, що входять до їх службових обов'язків, фізичні особи-підприємці, за невиконання екологічних норм і правил під час здійснення господарської діяльності.

7. Суб'єктивна сторона цих правопорушень складається з вини, тобто психічного відношення особи до вчиненого діяння у формі умислу або необережності. Мета та мотив є факультативними ознаками суб'єктивної сторони адміністративних правопорушень у сфері екологічної безпеки.

Перспективними напрямками подальших досліджень ми можемо визначити особливості здійснення провадження в справах про адміністративні правопорушення в сфері екологічної безпеки.

Література:

1. Денисюк І.І. До питання про об'єкт підсудних екологічних адміністративних правопорушень. Прикарпатський юридичний вісник 2017. № 4. С. 83-86.

2. Корнєєв Ю.В. Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення на залізничному транспорті. Малий і середній бізнес (право, держава, економіка): економіко-правовий науково-практичний журнал. 2011. № 3-4. С. 80-86.

3. Костицький В.В. Десять тез про юридичну відповідальність за екологічні правопорушення // Про українське право. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Ч. 5 «Правова відповідальність». 2010. С. 312-322. URL: <http://www.kostytsky.com.ua/upload/doc/vidp.pdf> (дата звернення 17.01.2018)

4. Хом'яченко С.І., Пташніченко Т.В. Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення // Безпека людини в умовах глобалізації: сучасні правові парадигми: VII Міжнародна науково-практична конференція. Київ. Національний авіаційний університет, 24 лютого 2017 р.: тези доповіді. Тернопіль: Вектор. 2017. Т. II. С. 325-327

5. Екологічне право України: [підруч. для студентів юрид. вищ. навч. закл.]; за ред. А.П. Гетьмана та М.В. Шульги. Х.: Право. 2005. 384 с.

6. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення 20.01.2018)

7. Галуцько В.В., Курило В.І., Коросід С.О. Адміністративне право України. Т.1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник; за ред. проф. В.В. Галуцька. Херсон: Грінь Д.С. 2015. 272 с.

8. Алфьоров С.М., Ващенко С.В., Долгополова М.М., Купін А.П. Адміністративне право. Загальна частина. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури. 2011. 216 с.

9. Адміністративне право: підручник; за заг. ред. Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, В.В. Зуй. Х.: Право. 2010. 624 с.

10. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-21): Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 12.01.2018)

11. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення 13.01.2018)

12. Білик, І.А. Розмежування екологічних та інших правопорушень за об'єктно-предметним критерієм. Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Право. Ужгород : Гельветика. 2014. Вип. 25. С. 111-115.

13. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/> (дата звернення 12.01.2018)